

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

นับตั้งแต่เศรษฐกิจของประเทศไทยตกต่ำอันเนื่องมาจากผลกระทบของวิกฤติเศรษฐกิจ ทำให้แรงงานที่ถูกเลิกจ้างจากภาคอุตสาหกรรมที่ปิดตัวลงไหลย้อนกลับสู่ชนบทเป็นจำนวนมาก (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2545) โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานจากชนบท รัฐบาลโดยกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ได้พยายามหามาตรการสนับสนุนการกระจายการจ้างงานไปสู่แรงงานในภาค ชนบทหลายรูปแบบ เพื่อที่จะแก้ปัญหา ดังกล่าวให้สอดคล้องกับนโยบายการแก้ปัญหา 3 ประการ ของประเทศ คือ

1. ปัญหาความยากจน
2. ปัญหายาเสพติด
3. ปัญหาการประทุมิชอบในระบบราชการ

นโยบาย 3 ประการ(วัชรชัย วลัยรัตน์, 2544)ข้างต้นนี้ เป็นนโยบายที่รัฐบาลต้องการใช้ พื้นฟูเศรษฐกิจหรือแก้ไขความยากจนของประชาชน ซึ่งหากปัญหาเรื่องความยากจนสามารถแก้ไข หรือทำให้ดีขึ้นได้ก็น่าจะมีผลทำให้ปัญหายาเสพติดและปัญหาการประทุมิชอบในระบบราชการ ลดน้อยลงได้ด้วย ในการแก้ปัญหาเหล่านี้ รัฐบาลได้ดำเนินการโดยการเข้าไปให้การสนับสนุน ช่วยเหลือแนะนำในส่วนของความรู้ ทักษะและเงินลงทุน ปรากฏเป็นโครงการต่างๆ เช่น โครงการส่งเสริมหมู่บ้านอุตสาหกรรม โครงการสนับสนุนพัฒนาธุรกิจขนาดย่อม โครงการกองทุนหมู่บ้านและโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนนโยบาย การแก้ปัญหาการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศชาติและประชาชนในระดับฐานราก เป็นโครงการที่ รัฐบาลโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน ได้เข้าไปให้การส่งเสริมด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ชุมชนนั้นๆ สามารถประกอบอาชีพ ประกอบการผลิตสินค้าและบริการ ที่ชุมชนนั้นๆและสามารถทำได้ดีที่สุด ออกจำหน่ายเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว ซึ่งจะทำให้ชุมชนหรือตำบลนั้นๆ มีความเข้มแข็ง ดำรง ตนอยู่ได้อย่างสงบสุขและสามารถพึ่งตนเองในแนวทางของระบบเศรษฐกิจพอเพียงได้

จังหวัดลำปาง เป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับมอบหมายให้ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงาน โครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในหลายหน่วยงานได้ดำเนินการตามแนวทางของนโยบายนี้ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยการจัดทำโครงการส่งเสริมให้ความรู้สมัยใหม่และการบริหารจัดการกิจกรรมของชุมชนในด้าน การตลาด (Marketing) โดยเฉพาะ ด้านช่องทางการตลาด (Market Channel) และด้านการพัฒนาสินค้า

ค้าและบรรจุภัณฑ์(Product and Packaging)เช่น การจัดการอบรมเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ แนวทางการพัฒนาคุณภาพ สีล้นของผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ทั้งนี้ เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดในประเทศและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้าอินเตอร์เน็ต จากการค้าเนงานดังกล่าว ได้ส่งผลทำให้ชุมชนกลุ่มหนึ่ง สามารถดำเนินธุรกิจได้ด้วยตนเอง แต่ก็ยังมีกลุ่มผู้ผลิตอีกจำนวนมากที่ไม่สามารถดำเนินธุรกิจได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

ชุมชนในโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ประสบความสำเร็จ ในจังหวัดลำปาง ต่างก็ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ภายใต้ความคาดหมายว่า จะสามารถสนองความต้องการของทั้งผู้บริโภคในด้านคุณภาพ ปริมาณตลอดจนความมั่นใจในการบริโภคสินค้าที่ผลิตและสามารถลดปัญหาผลผลิตล้นตลาด สร้างรายได้ให้เกษตรกรในแต่ละชุมชนได้มากขึ้นระดับหนึ่ง นับเป็นการสานต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านละหนึ่งล้านของรัฐบาลในการที่จะให้มีเงินถูกใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด จังหวัดลำปาง โดยการสนับสนุนร่วมมือของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ได้มีการประเมินมาตรฐานการค้าเนงานของชุมชนต่างๆ ในโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์โดยการจัดแบ่งกลุ่มสินค้าออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มสินค้า ประกอบด้วย

1.1 สินค้าที่เป็นอาหาร ได้แก่

1.1.1 ผลผลิตทางการเกษตร หมายถึง ผลผลิตทางการเกษตรที่นำมาบริโภค โดยไม่ผ่านขบวนการแปรรูป

1.1.2 ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป หมายถึง สินค้าที่แปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตรที่ใช้ในการบริโภค

1.2 สินค้าที่ไม่ใช่อาหาร หมายถึง ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม หรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน รวมทั้งการแปรรูปอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค

2. กลุ่มศิลปวัฒนธรรม สถานที่และบริการ ประกอบด้วย

2.1 ศิลปวัฒนธรรม หมายถึง รายการที่ใช้ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน และงานเทศกาลต่าง ๆ

2.2 สถานที่แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ สภาพแวดล้อม โบราณสถาน

2.3 บริการ หมายถึง บริการที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ให้แกผู้รับบริการ ซึ่งก่อให้เกิดผลตามความต้องการของผู้รับบริการ

ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ดังกล่าว คณะอนุกรรมการได้ดำเนินการเฉพาะ “กลุ่มสินค้าที่ผลิตโดยชุมชน” เท่านั้นซึ่งความหมายของชุมชนในที่นี้ หมายถึงกลุ่มคนที่มีการรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งทั้งที่จดทะเบียนอย่างเป็นทางการหรือไม่มีการจดทะเบียน เป็นการรวมกลุ่มเองโดยธรรมชาติ ได้แก่ กลุ่ม ชมรม สมาคม สหกรณ์ มูลนิธิ ฯลฯ

ในการประเมินระดับศักยภาพหรือความพร้อมในการดำเนินงานของชุมชน ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ทั้งในด้านตัวสินค้าหรือผลิตภัณฑ์และด้านความเข้มแข็งชุมชนหรือการบริหารจัดการของชุมชน ที่นำมาคัดเลือก ด้วยการกำหนดเป็นคะแนน รวมทั้งสิ้น 100 คะแนน 3 ระดับดังนี้

1. ระดับ 3 ดาว(★★★=ระดับที่มีศักยภาพหรือความพร้อมมาก)ได้คะแนนตั้งแต่ 80 คะแนนขึ้นไป
2. ระดับ 2 ดาว(★★=ระดับที่มีศักยภาพหรือความพร้อมปานกลาง)ได้คะแนนระหว่าง 60-79 คะแนน
3. ระดับ 1 ดาว(★=ระดับที่มีศักยภาพหรือความพร้อมค่อนข้างน้อย)ได้คะแนนต่ำกว่า 60 คะแนน

การประเมินดังกล่าว ปรากฏผลการประเมินชุมชน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำปาง, 2545) ดังนี้

1. กลุ่มสินค้าอาหาร มีชุมชนที่ได้รับการประเมินว่ามีศักยภาพหรือการบริหารจัดการเข้มแข็งดีมาก จำนวน 23 ชุมชนหรือร้อยละ 9.42 จากจำนวนชุมชนที่เข้าร่วมในโครงการฯ รวมทั้งหมด 244 ชุมชน
2. กลุ่มสินค้าที่ไม่ใช่อาหาร มีชุมชนที่ได้รับการประเมินว่ามีศักยภาพหรือการบริหารจัดการเข้มแข็งดีมาก จำนวน 30 ชุมชนหรือร้อยละ 12.29 จากจำนวนชุมชนที่เข้าร่วมในโครงการฯ รวมทั้งหมด 244 ชุมชน

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าจำนวนชุมชนในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ได้รับคะแนนการประเมินระดับ 3 ดาว (★★★) หรือ ได้คะแนนตั้งแต่ 80 คะแนนขึ้นไป ถือว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มีศักยภาพสูงและการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งมีความพร้อมดีมาก ทั้งกลุ่มสินค้าอาหารและไม่ใช่อาหาร รวมทั้งสิ้น จำนวน 53 ชุมชนหรือร้อยละ 21.72 เท่านั้น

โครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่มีศักยภาพหรือความพร้อมในการบริหารจัดการ

จากการประเมินของคณะกรรมการ ฯ ชุมชนมีผลิตภัณฑ์สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตและจำหน่าย 2 กลุ่มประเภทปรากฏผล ดังนี้

1. กลุ่มสินค้าที่ไม่ใช่อาหาร

ลำดับที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	สถานที่ตั้ง		
		หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
1	เซรามิก	9	ท่าผา	เกาะคา
2	กระเป๋าหนังแท้	1	หลวงเหนือ	งาว
3	รองเท้าหนังสตรี	6	นาแก้ว	เกาะคา
4	กระดวยใบสับประรด	1,10	บ้านเสด็จ	เมืองลำปาง
5	ผ้าทอไหมประดิษฐ์	5	ทุ่งกว๋าว	เมืองปาน
6	ผ้าทอข้อมสี่ธรรมชาติ	2	แจ้ห่ม	เมืองปาน
7	ผ้าทอข้อมสี่ธรรมชาติ	6	หัวเมือง	เมืองปาน
8	ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าวและต้นตาล	6	ห้างฉัตร	ห้างฉัตร
9	หมอนผา	7	เสริมกลาง	เสริมงาม
10	ไม้แกะสลักและเลาวัลย์	6,11,12	นาคร้ว	แม่ทะ
11	ดอกไม้ช่อบางพารา	3	ศาลา	เกาะคา
12	ผลิตภัณฑ์จากไม้ยางพารา	6	ปงยางคก	ห้างฉัตร
13	ผ้าทอพื้นเมือง	5	วังแก้ว	วังเหนือ
14	ผลิตภัณฑ์จากสมุดโทรศัพท์	8	แม่เม่า	แม่เม่า
15	กระเป๋าหนังเทียม	1	ป่าตัน	แม่ทะ
16	ผ้าทอตีนจก	7	หัวเสือ	แม่ทะ
17	ผ้าทอตีนจก	2	สมัย	สบปราบ
18	ผ้าทอตีนจก	5	สบปราบ	สบปราบ
19	ผ้าทอตีนจก	4	เกาะคา	เกาะคา
20	ผลิตภัณฑ์จากดินหอม	5	เกาะคา	เกาะคา
21	ผ้าปักพื้นเมือง	4	วังเหนือ	วังเหนือ

ลำดับที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	สถานที่ตั้ง		
		หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
22	ผ้าอ้อมโครเชต์	8	วิเชตนคร	แจ้ห่ม
23	จักสาน(กระติบข้าว)	5	เมืองมาย	แจ้ห่ม
24	เตาประสิทธิภาพสูง	4	เถินบุรี	เถิน
25	ผลิตภัณฑ์จากผ้า	2	แม่วะ	เถิน
26	ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ	7	ด้อมแรด	เถิน
27	ตะเกียบและไม้จิ้มฟัน	2	บ้านร้อง	งาว
28	กระดาษสา	6	หลวงใต้	งาว
29	จักสาน	5	ศาลา	เกาะคา
30	ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ	5	แม่วะ	เถิน

1.2 กลุ่มสินค้าที่เป็นอาหาร

ลำดับที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	สถานที่ตั้ง		
		หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
1	ข้าวแต๋น	2	บ้านเป่า	เมืองลำปาง
2	กล้วยฉาบ/กล้วยอบเนย	2	ผาบึง	แม่พริก
3	ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	3	แม่มอก	เถิน
4	น้ำดื่มเกลี้ยงคั้น	3	แม่ปู้	แม่พริก
5	มะละกอเชื่อมแห้ง	2	พระบาทวังดวง	แม่พริก
6	ข้าวกล้อง	2	แม่กัวะ	สบปราบ
7	ข้าวเกรียบสมุนไพร	6	ศาลา	เกาะคา
8	ไส้กรอกปลา/ปลาต้ม	5	บ้านสา	แจ้ห่ม
9	ข้าวแต๋นน้ำแดงโม	5	เกาะคา	เกาะคา
10	เห็ดหอมสด	8	วังเงิน	แม่ทะ
11	ข้าวแต๋นน้ำแดงโม	1	พระบาทวังดวง	แม่พริก

ลำดับที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	สถานที่ตั้ง		
		หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
12	หน่อไม้้อคปีป	2	บ้านโป่ง	งาว
13	ข้าวซ้อมมือ	1	บ้านร้อง	งาว
14	อาหารสัตว์สมุนไพร	6	ศาลา	เกาะคา
15	เค้าเจี้ยว	7	วังพร้าว	เกาะคา
16	เหินโคนน้อยคอง/เหินโคนญี่ปุ่น	1	วอแก้ว	ห้างฉัตร
17	ไข่เค็มเสริมไอโอดีน	7	วังซ้าย	วังเหนือ
18	ขนมโมจิ กะหรี่ปั๊ฟ	6	เดินบุรี	เดิน
19	ข้าวซ้อมมือ	11	เสริมขวา	เสริมงาม
20	แหนมหมู	6	บ้านอ่อน	งาว
21	จิงผง	1	บ้านอ่อน	งาว
22	ขนมทองม้วน	4	ทุ่งฮั่ว	วังเหนือ
23	มะขามแก้ว/กล้วยฉาบ	2	วังแก้ว	วังเหนือ

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานและปัญหาของโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ประสบความสำเร็จในระดับมาก ของจังหวัดลำปาง ในด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านการจัดการและด้านการเงินและบัญชี เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการฯ ที่มีการดำเนินงานในลักษณะหรือรูปแบบที่ใกล้เคียงกันกับโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ยังไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ ให้สามารถดำเนินงานได้ประสบความสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงการดำเนินงานของโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ประสบความสำเร็จในจังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาในการดำเนินงานของโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ประสบความสำเร็จในจังหวัดลำปาง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการดำเนินงานในด้านการตลาด การผลิต การจัดการ การเงินและบัญชี ตลอดจนปัญหาของชุมชนในโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดลำปาง ที่ประสบความสำเร็จ ในจังหวัดลำปาง
2. สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจหรือรับผิดชอบในการศึกษาและนำไปปรับปรุงหรือพัฒนาการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดลำปาง

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University